

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Yleistä nykytilanteesta:

Kainuun liitto näkee merkittävänä sen, että lausuttavana olevassa luonnoksessa on hallitusohjelman mukaisesti haluttu nykytilaan verrattuna lisätä kuntien valtuuksia työllisyyden edistämiseksi ja työllisyyspalveluiden järjestämisessä kuntalaisille.

Kainuun liitto ja alueemme kunnat omissa lausunnoissa pitävät tärkeänä, että lopullisessa vuonna 2025 käytössä olevassa valtakunnallisessa

työllisyyspalveluiden mallissa työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu olisi siirretty kullekin peruskunnalle (eikä isäntäkunnille tai kuntayhtymille), siten että

kunnat voisivat sovittaa työllisyyspalvelut osaksi palveluidensa kokonaisekosysteemiä ja vapaaehtoisin neuvotteluin sopia toistensa kanssa sopimus pohjaisesta yhteistyöstä työllisyyspalveluiden järjestämisessä.

Kainuun seudun kuntakokeilussa mukana olevat Kainuun kunnat ovat organisoituneet kokeilualueeksi nimenomaan sopimus pohjalta; kukin kunta vastaa kokeilutoimintojen osalta omista kuntalaisasiakkaistaan kuntien keskinäisessä sopimuksessa määritellyllä tavalla. Kokeilua ohjaa koordinaattori, jonka kanssa yhteistyössä kokeilukuntien työllisyysasiantuntijat johtavat kukin oman kuntansa operatiivista asiakastyötä. Kainuun seudun kuntakokeilun sopimus pohjainen

kokeilumalli on toiminut hyvin, ja mm. kokeilun piiriin kuuluvien työnhakijoiden aktivointiasteella mitattuna Kainuun seudun kuntakokeilu oli vuoden 2021 loppupuolella käynnissä olevista kuntakokeiluista tehokkain.

2.8.5 Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut

Työllisyyden kuntakokeilut aloitettiin maaliskuussa 2021. Kainuun työllisyyden kuntakokeilun tulokset ovat olleet suurempiin kokeilualueisiin verrattuna myönteisiä. Muun muassa Kainuun aktivointiaste eli palveluissa olevien asiakkaiden määrä on ollut ensimmäisen toimintavuoden aikana suurempi kuin pk-seudulla. Tammikuussa 2022 aktivointiaste oli Kainuussa 32 %, kun se oli vuotta aikaisemmin 27,9 %. Uudellamaalla vastaavat lukemat olivat 24,8 % ja 22,1 %) (Lähde: Kainuun työllisyyskatsaus tammikuu 2022, Uudenmaan työllisyyskatsaus tammikuu 2022).

Työllisyyden kuntakokeilualueet ovat erikokoisia asukasmääriltään ja pinta-aloiltaan. Asiakasmääriltään suuremmissa kokeiluissa koetut ongelmat esim. asiakkaiden kontaktoinneissa eivät ilmene pienemmissä kokeiluissa kuten Kainuussa. Kainuun työllisyyden kuntakokeilussa ei myöskään ole suuremmilla kokeilualueilla todettua ns. suunnitelmavelkaa eli pidemmältä ajalta kertyneitä tekemättömiä asiakkaiden työllistymissuunnitelmia. Kainuussa työllistymissuunnitelma on tehty keskimäärin 94 %:lle työttömistä työnhakijoista ennen työttömyyden ylittymistä yhdellä kuukaudella.

Keskeinen positiivinen tekijä kuntakokeiluissa ja lähipalveluissa on ollut se, että asiakkaat on voitu tavata kasvokkain koronatilanteesta huolimatta. Asiakkaat ovat saaneet yksilöllistä kokonaisvaltaisempaa tukea. Tämä on korostunut etenkin niiden asiakkaiden osalta, joiden työllistymisen esteenä on tunnistamattomat työkyvyn haasteet. Kasvokkain kohtaamisten myötä asiakkaat on opittu myös tuntemaan paremmin ja heille on voitu tarjota tarkoituksenmukaisia palveluita.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa koskevan uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. Yksi uudistuksen keskeisistä elementeistä on kannustava rahoitusmalli.

Kainuun liiton näkemyksen mukaan, tulee rahoituksen turvata paremmat resurssit ja palvelut työllisyyden edistämiseksi huomioiden asiakkaiden moninaisuus (mm. yrittäjät) sekä uuden asiakaspalvelumallin myötä syntyneet lisäpalvelut viranhaltijan työhön. Esitetystä muodosta rahoitusmallilla voi olla negatiivinen vaikutus kuntien talouteen sekä palvelutarjontaan.

Huomioiden uudistuksen perimmäiset tavoitteet – työllisyyden kasvattamisen, sekä työn tarjonnan ja työn kysynnän lisäämisen – Kainuun liitto näkee, että uudistuksen rahoitusmallin tulisi olla kunnille kustannusneutraali. Kuntien pitkäjännitteisesti harjoittama työllisyyden edistäminen, palveluiden tuottaminen kuntalaisasiakkaille sekä kuntien viranhaltijoille uudistuksessa siirtyvä lisääntyvä työ tulee uudistuksessa pystyä rahoittamaan kuntien kannalta kustannusneutraalisti,

valtiosuusjärjestelmän kautta. Nyt esitetyssä muodossaan toteutuessaan uudistuksen rahoitusmalli ei tosiallisesti mahdollistaisi kuntien työllisyyspalvelujen tarjontaa nykyisessä laajuudessaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun uudistaminen

Kainuun liiton näkemyksen mukaan kuntapohjainen työvoimapalvelumalli esitys on lähtökohtaisesti toimiva, mutta esityksen jatkovalmistelussa tulee siihen tehdä seuraavia muutoksia: Uuden mallin mukaisessa esityksessä työvoimapalveluiden järjestämisvastuu tulisi siirtyä kunnille, eikä kuntien muodostamille keinotekoisille yhteisalueille. Kuntien tosiallisesti toimintamahdollisuudet tulee turvata riittäväillä resursseilla ja rahoituksella. Esityksessä kuvailut laajat alueet sekä järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun erottaminen soveltuvat erityisen huonosti harvaan asutuille - ja pitkien etäisyyksien alueille.

Järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun siirtäminen kokonaisuudessaan kunnille, antaisi kunnille todellisen vastuun työvoimapalveluiden järjestämisestä ja kannustaisi kuntia myös ennalta-ehkäisevään työhön. Kunnat voisivat myös silloin huomioida kunkin kunnan alueelle parhaiten sopivat toimintatavat ja minimoida yhdyspintahaasteet. Vaatimus yhdenvertaisista palveluista ohjaa kunnat tekemään yhteistyötä keskenään, mutta toiminnan onnistumisen kannalta tulisi luottaa luonnollisiin yhteistyöväyliin, eikä keinotekoisesti pakottaa kuntia yhteistoiminta-alueiksi.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Kainuun työvoimapohja on nykyisellään noin 31 000, joten esitetyn määräyksen (työvoima 20 000) mukaisesti Kainuu muodostaisi mahdollisesti oman työllisyysalueensa. Järjestämisvastuun jäädessä maakunnan kokoiselle suurelle toimijalle, kunnan oman elinvoiman kehittäminen ei mahdollistu niin järkevästi kuin silloin, kun järjestämisvastuu säilyy peruskunnalla itsellään.

Käytännössä Kainuussa järjestämisvastuu tarkoittaisi maakunnallista kokonaisuutta, mitä se on ollut jo nykyisten TE-toimistojen muodossa. Järjestämisvastuusta päättäessä tulee huomioida myös kasvukeskusten ulkopuolella mahdollisuus liikkua ja vastaanottaa palveluita. Esimerkiksi Kainuussa kuntien väliset etäisyydet ovat pitkiä ja julkisen liikenteen vuorot kulkevat rajallisesti sekä polttoaineen hinta on niin korkea, että palveluita ei voi olettaa haettavan pelkästään "isäntäkunnasta".

Kainuun liiton näkemyksen mukaan esitetty 20 000 työvoimapohjan peruste järjestämisvastuulle on liian kaavainen ja ongelmallinen harvaan asutuille alueille. Kuntien tulisi voida sopia yhteistoiminnasta myös kaikkien kuntalain 8 luvun mukaisten yhteistoimintamallien mukaisesti ei pelkästään kuntayhtymä tai vastuukuntamalli. Lainsäädännöllä tulisi ohjata vain sitä, mitä tehtäviä tällä laajemmalla ja yhtenäisellä työvoima-alueella on perusteltua yhteisesti tehdä.

Esitetyssä mallissa siirretään työvoimapalvelut valtiolta liian laajoille yhteistoiminta-alueille, joiden muodostamista ei voida perustella asiakkaan näkökulma huomioiden. Kainuun liitto esittää, että järjestämistä annetaan jokaiselle kunnalle ja kunnat voivat keskenään sopia isompien kokonaisuuksien yhteistoiminnasta. Itsenäinen päätäntävalta on säilyttävä kunnilla jo perustuslain näkökulmasta. Asiakaspalvelu ja työvoimaviranomaisen peruspalvelut tulee turvata kuntiin.

Esityksen mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö voi käynnistää neuvottelumenettelyn sellaisen työvoimaviranomaisen kanssa, jonka kyky järjestää palvelu on merkittävästi heikentynyt kahden vuoden aikana. Vertailussa käytetään apuna muita vastaavia työvoimaviranomaisia. Mikäli tilanne ei kohennu ministeriön laatiman toimintasuunnitelman avulla, tulee ministeriöiden laatia arvio siitä, onko työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalvelut merkittävästi heikentynyt.

Työ- ja elinkeinoministeriölle suunniteltua valvontaroolia voidaan pitää poikkeuksellisenä. Esitys antaa ministeriölle mahdollisuuden myös käynnistää alueiden yhdistämiseen tai muuttamiseen johtava neuvottelumenettely, mikäli työllisyysalueen kyky järjestää palvelut on merkittävästi heikentynyt. Päätöksen alueiden muuttamisesta tekisi valtioneuvosto. Valvontaroolilla voi siis olla merkitystä myös alueisiin, joilla työvoimapalveluiden järjestäminen on onnistunut.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Esityksen mukaisesti valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset kunnille täysimääräisesti, mikä on kannatettava rahoitusmalli. Kainuun liitto kuitenkin yhtyy Kuntaliiton lausuntoon sisältyvään kehittämissesitykseen. Kuntien valtionosuuspohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset tulisi määrittellä siirtovuoden 2024 talousarvioiden perusteella. Vuoden 2019 talousarvioon perustuva laskelma on vanhentunut jo ennen lakiesityksen julkistamista ja voi johtaa isoihin korjaustarpeisiin.

Valtionosuuksissa tulee huomioida myös kuntien omat panostukset työllisyysneuvontaan. Muutoin tilanne pakottaa alueet priorisoimaan ja karsimaan palveluiden järjestämistä. TE-palvelukokonaisuudesta on tulossa yksi suurimmista kuntien tehtäväalueista. Esitetty malli aiheuttaa painetta esim. kuntien verotuksen kiristämiseen. Valtion siirtäessä vastuita kunnille, sen tulee aidosti tukea myös taloudellisesti kuntia.

Esitettyjen rahoituslaskelmien perusteella näyttää myös siltä, että Kainuu kokonaisuudessaan on yksi suurimmista häviäjistä rahoitusmallissa. Negatiivinen nettovaikutus siirtyvien kustannusten osalta kuntatalouteen vaihtelevat Kainuussa reilusta 2 milj. eurosta reiluun 20 000 euroon. Tämä on epäsuhtassa siihen, miten esitetyissä järjestämistä vastuissa palvelut resurssoitaisiin ja muodostuisivat. Paine palveluiden keskittämiseksi työllisyysalueen keskuskaupunkiin pienempien kuntien kustannuksella kasvaisi liikaa.

Esitetty rahoitusmalli rankaisee kuntia, jotka ovat hoitaneet työllisyyttä hyvin ja pitkäjänteisesti. Kainuussa laaja työttömyys on laskenut jo usean vuoden ajan. Se on osoitus siitä, että Kainuussa on tarjolla laajasti erilaisia työpaikkoja ja eri työllisyshoidon toimijat ovat tehneet todella hyvää työtä työllisyyden edistämiseksi ja palveluihin pääsyn turvaamiseksi. Työvoiman määrää mittarina käytettäessä Kainuu näyttäytyy myös häviäjänä, sillä työikäisen väestön määrä on täällä muuta maata pienempi ja uhkaa pienentyä entisestään.

Uudistuksessa siirtyvien kustannusten kompensoimiseksi valtionosuusjärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siirtyvien tehtävien arvioiduista kustannuksista 30 prosenttia kohdennettaisiin työttömien määrän perusteella ja 70 prosenttia 18–64-vuotiaiden asukkaiden määrän perusteella.

Kainuun liitto esittää, että valtionosuuskriteeristössä kompensoidaan siirtyvien palveluiden kustannuksia myös asukastiheyden perusteella, sillä harvaanasutuilla alueilla pitkät välimatkat vaikeuttavat usein tarjotun työn vastaanottamista ja aiheuttavat palveluntuotannolle lisähaasteen asiakaskohtaisen ohjaustyön ja kustannusten kasvun muodossa.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Työttömyysturvamenojen osalta esityksessä esitetään, että korvausten ja tasausten määrää ei tarkistettaisi jälkikäteen. Tasaus olisi toistaiseksi pysyvä elementti osana kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Kunta, joka pystyisi edistämään työttömien työllistymistä ja siten vähentämään työttömyysetuusmenojaan, hyötyisi tästä taloudellisesti. Näkemyksemme mukaan korvausten ja tasausten määrää tulee tarkistaa viimeistään vuoden 2025 aikana, jolloin laajennettu maksuosuusvastuu kasvattaa merkittävästi työttömyysetuuksien kuntaosuuksia. Esitetty malli ei huomioi suhdannevaihtelusta johtuvaa mahdollista työttömyyden kasvua ja sen myötä kuntien rahoitusvastuun kasvua. Tarkastus tulisi toteuttaa vuosittain.

Kainuun liitto esittää, että monialaisen yhteispalvelun asiakkaiden rahoitusvastuu pitkäaikaistyöttömien oalta siirretään hyvinvointialueille, jotka pääasiallisesti tuottavat kohderyhmän palvelutarpeen mukaiset palvelut.

4.1.5 Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Esityksen mukaan vastuu palveluiden tuottamisesta olisi käytännössä suurilla yhteistoiminta-alueilla, joiden rahoitusvastuu olisi kunnilla. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000, sen olisi muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa. Vastuu palvelujen tuottamisesta jakautuu järjestämistä vastuullisille ja työllisyyspalveluja tuottaville erillisille toimijoille. Lisäksi valtion ohjausvalta suhteessa kuntiin vahvistuisi verrattuna nykyjärjestelmässä kuntiin kohdistettavaan ohjaukseen.

Kainuun liitto näkee, että vastuiden eriyttämistä ei ole selvitetty tarpeeksi huolellisesti esityksessä. Jo esityksessä tulisi pystyä arvioimaan, että miten ratkaistaan, kuuluvatko havaitut epäkohdat järjestäjän vai tuottajan vastuulle.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Lain mukaan työvoimaviranomaisen tulee järjestää julkisina työvoimapalveluina työnvälityspalveluja, tieto- ja neuvontapalveluja, työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta sekä työvoimakoulutusta.

Jotta työllisyystavoitteeseen on mahdollista päästä, tulee palveluiden olla selkeät ja vaikuttavat. Palvelut tulee olla saavutettavissa asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ei lain määreiden mukaisesti.

Alueemme kunnat ovat, että työpaikoilla tapahtuva opinnollistaminen huomioidaan lainsäädännön uudistamisessa ja opinnollistamiselle annetaan juridinen status uutena työllistymistä edistävänä palveluna. Kunnilla tulee itsellään olla mahdollisuus järjestää ko. palveluita, jotta ne voidaan toteuttaa mahdollisemman kustannustehokkaasti. Kunnat voisivat hyödyntää mm. kansalaisopistoja palveluiden tuottamisessa.

Koska uudessa mallissa kunnat eivät voi myöntää palkkatukea itselleen, siirtyisivät aiemmin kuntiin palkkatuella työllistetyt henkilöt laajan työttömyyden kriteerin ulkopuolelle ja se vaikuttaa suoraan kunnan valtionosuuteen. Esiitetty rahoitusmalli pakottaa kunnat rajaamaan tukityöllistämisen pelkkään lakisääteiseen velvoitetyöllistämiseen, koska esitettyä negatiivista nettokustannusvaikutusta on pakko kompensoida karsimalla palveluista.

Kainuun liitto esittää, että velvoitetyöllistämisestä luovutaan ja keskitetään siihen liittyvä rahoituksen osuus työllisyyspalveluiden resursseihin, jotta valmennuksellinen työote on mahdollista ja siten työttömyysjaksot jäisivät mahdollisimman lyhyeksi kaikissa ikäluokissa myös niissä, jotka kuuluvat velvoitteen piiriin nykyisellään. Nykyiset ehdotukset vaarantavat merkittävästi osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksia. Tällä on suora vaikutus myös kuntien työttömyyden kasvuun, verotulojen pienenemiseen sekä ostovoiman heikkenemiseen alueella. Kyseessä on kuitenkin kohderyhmä, joiden työllistyminen avoimille markkinoille on tosiasiallisesti mahdotonta.

4.1.9 Työttömyysturvaa koskevat tehtävät

Kainuun liiton mielestä on kannatettavaa, että harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien vastuualue siirretään Keha-keskukseen on, koska tällä pystytään varmentamaan asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus vastaisi valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ylläpidosta ja kehittämisestä sekä ylläpitäisi valtakunnallisia tietovarantoja. Työnvoimaviranomaisilla olisi velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja palvelualustaa. Valtio tarjoaisi asiakastietojärjestelmä-kokonaisuuden työnvoimaviranomaisten käyttöön, mutta työnvoimaviranomaiset voisivat itse päättää käyttävätkö ne valtion tarjoamaa järjestelmäkokonaisuutta vai muuta itse hankkimaansa asiakastietojärjestelmää. Yhteinen asiakastietojärjestelmä turvaisi ajantasaista tiedonkulkua asiakkaan muuttaessa alueelta toiselle esimerkiksi sosiaali- ja terveystietojärjestelmissä hiljattain käyttöön otettu Kanta-asiakastietojärjestelmä on asiakkaalle sama asuinpaikasta riippumatta.

Rekisterin pitovastuun tulee seurata järjestämisvastuuta. Siten kunta, joka toimii työnvoimaviranomaisena, toimii rekisterinpitäjänä suhteessa sen järjestämisvastuussa käsittelyssä oleviin henkilötietoihin. Työllistymisen edistämisen kannalta olennaisten sosiaali- ja terveystietojärjestelmien tiedonvaihto hyvinvointialueiden ja kuntien välillä tulee vahvistaa monialaisen tuen palvelun tiedonsaantioikeutta vastaavaksi. Lisäksi 50 %:n työajankäyttö TE-palveluihin tulee poistaa, jotta kunnat voivat hyödyntää paremmin TE-palveluiden järjestämisessä mm. omia yritysasiantuntijoitaan, jotka eivät tee 50 %:a nykyisissä kuntakokeiluissa töitä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Taloudelliset vaikutukset syntyisivät kuntien työvoimajärjestelmien järjestämisen henkilöstön, toimintaan tarvittavien tilojen ja hankittavien palveluiden kustannuksista, työttömyysetuuksien kuntaosuuksista, tietojärjestelmäratkaisujen sekä rahoitusjärjestelmän muutoksien yhteisvaikutuksesta.

Esityksen mukainen rahoitus tulee olemaan riittämätön toiminnan järjestämiseen. Alueellisesti tarkasteltuna suurin negatiivinen nettovaikutus olisi Kainuun hyvinvointialueella, jossa tasapaino heikkenisi 59 euroa asukasta kohden. Laskelmat eivät huomioi millään tavoin kuntien nykyisiä omia panostuksia työllisyyden edistämiseen.

Kustannusten kuntakohtainen ennakointi esitetyn tiedon pohjalta tulee olemaan todella haasteellista. Uudistuksen vaikutukset kuntien talouteen perustuvat laskennallisiin arvioihin ja siitä johtuen kustannusten jakautuminen kunnittain on vain suuntaa antava. Mikäli valtionosuuslaskennan perusteita ei muuteta, joudutaan työllisyyspalveluihin kohdentuvia menoja karsimaan kunnissa merkittävästi ja kuntakokeilujen aikana tehty hyvä asiakaslähtöinen lähipalveluna tuotettu työ on vaarassa valua hukkaan.

Toistuvasti pitkäaikaistyöttömien ja muutoin vaikeasti työllistyvien (ei ammatillista koulutusta, osaamisvaje, heikot työelämävalmiudet, oppimisen haasteet, sosiaaliset haasteet) sekä osatyökykyisten vaihtoehdot työllistyä kapenevat huomattavasti, jos kunnilla ei säily oikeus palkkatukeen. Kuntien oikeus palkkatukeen ja palkkatuen hyödyntäminen oppisopimuskoulutusten aikana laajentaa myös ammatillisen kouluttautumisen mahdollisuuksia erityisesti alueilla, joilla ammattioppilaitoksia ei ole tarjolla.

Palveluiden järjestämistäsiirtoon ja rahoitusjärjestelmissä toteutettaviin muutoksiin liittyy väistämättä epävarmuutta. Uudistusten yhteydessä tuleekin seurata tarkoin muutoksen vaikutuksia kuntatalouteen ja yksittäisten kuntien tilanteeseen sekä tarvittaessa ryhtyä korjaustoimiin.

4.2.3.1 Vaikutukset kuntien toimintaan

Työvoimapalvelujen järjestäminen olisi kunnille uusi lakisääteinen tehtävä, mikä tarkoittaisi kunnan tehtävien lisääntymistä ja vaikuttaisi kunnan hallintoon. Kunnan vaaleilla valittu valtuusto ja hallintosäännön mukaiset toimielimet tekisivät jatkossa työvoimapalvelujen järjestämistä koskevia päätöksiä. Kuntien valtuutetut tulee kouluttaa työvoimapalveluiden strategisen kokonaisuuden hallintaa. Tämä tulisi huomioida esitysluonnoksessa, sillä tehtävien lisääntyminen kunnissa aiheuttaa usein myös merkittäviä välillisiä kustannuksia, kuten koulutuskustannuksia.

Ongelmaksi esityksessä todetaan se, että kuntalaisten valitsemat päättäjät pystyisivät vain välillisesti vaikuttamaan yhteistoiminnassa hoidettuihin tehtäviin. Kainuun liitto näkee samoin vaarana, että pienten kuntien tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet kapenisivat liiaksi.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

Kainuun liitto pitää uudistuksen peruslähdekohdan näkökulmasta johdonmukaisena toteuttamisvaihtoehtona sitä, että järjestämistäsiirto säilyy kunnilla itsellään ja kunnat voivat sopia tehtävien yhteisestä järjestämisestä yhteistoimintasopimusten nojalla.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Kainuun liitto pitää tärkeänä, että valmistelussa ja toimeenpanossa huomioidaan TE-hallinnon henkilöstön lisäksi kuntien työllisyyspalveluissa työskentelevä henkilöstö. Muutos on mittava myös kuntien henkilöstön osalta. Epävarmuutta lisää tällä hetkellä se, että ei voida taata nykyisten määräaikaisten virkojen jatkuvuutta ennen kuin päästään yhteisymmärrykseen järjestämistäsiirto sekä käytettävissä olevasta rahoituksesta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja sääntämisjärjestys:*

Kunnilla tulee olla oikeus itse järjestää palvelunsa elinkeinoa ja kuntalaisten hyvinvointia tukevasti. Kainuun liitto näkee tärkeänä, että järjestämisvastuu säilyy kunnilla itsellään ja kunnat voivat sopia tehtävien yhteisestä järjestämisestä yhteistoimintasopimusten nojalla.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä kuntien järjestämisvastuuseen perustuvaan malliin siirtyen on valmisteltu siitä perusolettamasta, että kuntien tuottamat TE-palvelut ovat asiakkaan kannalta nykyistä valtion järjestämisvastuuseen perustuvaa mallia saavutettavammat. Kuntavetoisen lähipalvelun eduksi on katsottu myös synergiahyödyt, kun kuntien nykyiset elinvoima-, yritys- ja työllisyyspalveluresurssit yhdistetään valtionhallinnolta siirtyviin resursseihin.

Nyt lausuttavana olevassa luonnoksessa laiksi työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä ehdotetaan, että kunnille siirtyvien palveluiden järjestämistapavaihtoehtoina olisivat kuntayhtymä- ja vastuukuntamalli. Alueilla, joilla yksittäiset kunnat eivät saavuta vaadittua 20 000 henkilön työvoimakriteeriä, tarjottu malli tarkoittaa käytännössä tosiasiallisen järjestämisvastuun siirtymistä kuntien sijaan keskustaupunkivetoiselle järjestämisalueelle.

Ehdotetussa mallissa kadotetaan uudistuksen olennaisin lähtökohta ja tavoite palveluiden järjestämisestä kunnissa lähipalveluina. Kuntayhtymä- ja vastuukuntamalleissa päätäntävältä palveluiden järjestämisestä olisi usealla alueella käytännössä alueen keskustaupungilla. Järjestämisalueen pienempien kuntien näkökulmasta tavoite kuntien oman päätäntävällän alla oleviin palveluihin siirtymisestä ei toteutuisi. Pienempien kuntien näkökulmasta uudistus ei toisi tosiallista muutosta suhteessa nykyiseen valtion järjestämisvastuuseen perustuvaan malliin.

Kainuun liitto esittää, että uudistuksessa järjestämisvastuu säilytetään kunnilla itsellään ja kunnat voivat sopia tehtävien yhteisestä järjestämisestä yhteistoimintasopimusten nojalla.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Eryteisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Työvoima- ja yrityspalveluidenjärjestämistä kuntien järjestämisvastuuseen perustuvaan malliin siirtyen on valmisteltu siitä perusolettamasta, että kuntien

tuottamat TE-palvelut ovat asiakkaan kannalta nykyistä valtion järjestämisvastuuseen perustuvaa mallia saavutettavammat. Kuntavetoisen lähipalvelun eduksi on katsottu myös synergiahyödyt, kun kuntien nykyiset elinvoima-, yritys- ja työllisyyspalveluresurssit yhdistetään valtionhallinnolta siirtyviin resursseihin.

Kainuun liitto esittää alueensa kuntien näkemysten mukaisesti, että uudistuksessa järjestämisvastuu säilytetään peruskunnilla itsellään ja kunnat voivat sopia tehtävien yhteisestä järjestämisestä yhteistoimintasopimusten nojalla.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Kainuun liitto esittää, että palkkatuen myöntäminen kunnille säilytetään vaihtoehtona erityisesti tilanteissa, joissa palkkatukea kohdennetaan osatyökykyisten työllistämiseen tai tukityöllistetyn henkilön oppisopimuskoulutuksen aikaiseen työskentelyyn. Palkkatuettujen oppisopimuskoulutusten säilyminen kuntien keinovalikoimassa edesauttaisi kuntien osallistumista ammattikoulutusten järjestämiseen ja osaavan työvoiman saatavuuden kehittämiseen alueilla.

Kunnissa tapahtuvalla palkkatuetulla oppisopimusopiskelulla on olennainen merkitys ammatillisen kouluttautumisen mahdollistajana erityisesti alueilla, jotka sijaitsevat kaukana ammatillisista oppilaitoksista.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

Kainuun liiton näkemys on, että veloitetyöllistäminen tulisi poistaa TEPA-uudistuksen yhteydessä laista kokonaan. Esitetystä muodostaan kunnalla ei olisi

uudistuksen toteutumisen jälkeen mahdollisuutta saada palkkatukea velvoitetyöllistettävien palkkauskustannuksiin.

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

Työvoimapalvelujen kokonaisuudistukseen liittyen Kainuun liitto esittää, että Työ- ja elinkeinoministeriön osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen työryhmän tarkastelussa parhaillaan oleva opinnollistamisen metodi valtavirtaistettaisiin kirjaamalla se TEPA-uudistuksessa luotavaan uuteen lainsäädäntöön työllistymistä edistäväksi palveluksi. Lailla säädellyn palvelun statuksen kautta opinnollistamiseen sisältyvät keskeiset osat, kuten esim. oppimisympäristöjen tunnistaminen, osaamistodistusten kirjoittaminen, sekä niihin dokumentoidun osaamisen tunnustaminen oppilaitosopiskeluun siirryttäessä voitaisiin valtakunnallisesti yhtenäistää. Tämä mahdollistaisi osaamisen lisäämisen joustavin, oppilaitosten ulkopuolella tapahtuvien oppimisen keinoin, sekä edesauttaisi esim. harvaan-asutuilla alueilla kaukana oppilaitoksista toimivien yritysten mahdollisuuksia saada osaavaa työvoimaa.

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto - Pentti Malinen, maakuntajohtaja